

Володимир Годованець,

1944 року народження

Як я потрапив до «Черемошу»

Пишу ці спогади на 80-му році життя, але й сьогодні не можу чітко визначитися – я потрапив до "Черемошу" випадково чи інакше й бути не могло?

Судіть самі. Закінчив сільську школу на Хмельниччині. Співами, музикою, танцями серйозно не займався, але брав участь в художній самодіяльності, як кажуть, з малих літ читав на сцені вірші і був ведучим на всіх концертах, присвячених революції 1917 року, 1-му Травня, Новому року, співав у хорі, грав ролі у драматичних п'єсах. У 7-му класі мама навчила мене танцювати вальс, польку, краков'як.

У 1961 році (після закінчення школи) я поступав до Львівського політехнічного інституту на механічний факультет, але не пройшов за конкурсом. Чого мене туди занесло, не можу втямити досі: оскільки я був першим золотим медалістом за всю історію школи, я, "перегорівши", залишився щасливим від того, що не поступив.

Наступного, 1962 року я став студентом механіко-математичного факультету Львівського державного (нині – національного) університету імені Івана Франка, склавши всі три профільні предмети на "відмінно". Моє щасливе відчуття було безмежним.

Під час зимової екзаменаційної сесії 1962/63 навчального року нас, чоловічу частину першого курсу, повідомили, що ми повинні з'явитися на факультеті після канікул 6 лютого, хоча офіційно семестр мав початися наступного дня. Причину зміщення канікул на один день нам пояснили у деканаті: ми як члени добровільної народної дружини з охорони громадського порядку у м. Львові "маємо здійснювати охорону" такого порядку у Палаці культури заводу "Львівсільмаш". До місця призначення добиралися

самостійно. Вже біля Палацу культури ми дізналися, що будемо забезпечувати порядок під час концерту ансамблю пісні і танцю "Веснянка" Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Мені визначили місце біля перших з трьох дверей входу до глядацької зали. Підійшовши до "місця служби", я зрозумів, що бачитиму майже всю сцену.

Згодом у вестибюлі стали з'являтися поодинокі артисти-студенти у яскравих українських народних костюмах. Вони з кимось обнімалися, цілувалися, розмовляли і були, як на мене, дуже щасливими. За якихось десятків-других хвилин нас застерegli, щоб ми були уважними, оскільки на підході до палацу культури є наш ректор проф. Є. Лазаренко, а з ним –представники керівництва міста.

Незабаром розпочався концерт. У глядацькій залі голці ніде було впасти. Усі проходи були забиті. Після кожної пісні чи танцю – шалені оплески!

Я був вражений баченим і чутиим, і мені вже марилося щастя колись брати участь у чомусь подібному. Проте це було тільки марення, оскільки я усвідомлював, що за своїми даними не зможу на щось подібне претендувати.

Концерт мав колосальний успіх. 7 лютого у нас почалося навчання. Протягом кількох днів у коридорах під час перерви, поблизу головного корпусу університету на вулиці, в гуртожитку на тодішній вулиці Жовтневій (біля головної пошти Львова), в якому я тоді проживав, тільки й було розмов про концерт київських студентів.

За якийсь тиждень [після концерту] з'явилися писані різними шрифтами оголошення про створення в університеті студентського ансамблю пісні і танцю (здається, ще було слово "хореографічного"), про конкурс на його назву (у газеті "За радянську науку"), про набір студентів до хорової, танцювальної і оркестрової груп. Та це все було не про мене – я тільки важко зітхав.

І тут якогось дня мене і мого товариша-одногрупника Василя Гаврилюка у деканаті повідомили, що нас чому викликають до комітету комсомолу університету. Ми пішли не одразу – думали гадали, щоб це могло означати,

адже жодних гріхів за нами не було. За день-другий все-таки пішли і доповіли, що ми «такі-то з мехмату». А нас одразу запитали (ніби тут тільки на нас і чекали та вже зачекалися), чому ми не ходимо на репетиції танцювального гуртка. Ми з товаришем здивовано переглянулись і пояснили, що ми ніколи і ніде не танцювали і танцювати не вміємо. І тут нам показали наші прізвища у якихось списках і попередили, що якщо ми не будемо ходити на репетиції, то нас виключать з університету. Звичайно нас тим не залякати, але ми задумались. І тут згадали, що десь у жовтні 1963 року всіх хлопців-студентів першого курсу прослуховували у студентському клубі університету на вміння співати (добирали голоси до хорових колективів). Ми з товаришем тоді вирішили, що, оскільки маємо добре вчитися, щоб мати стипендії, а хорові заняття будуть нам заважати, то скажемо, що ми вже записані та танцювального гуртка. Так і зробили. Прізвища у нас не запитували. І ми про цей епізод забули. Очевидно, що коли ми пішли, організатори вияснили наші прізвища в однокурсників та й зафіксували їх.

Цього ж таки дня, дочекавшись 19-ї години, ми зайшли до клубу університету. Привіталися із симпатичною усміхненою жінкою середнього віку. Вона одразу запитала: "Що шукають такі гарні легіні". Ми відповіли. Як нам здалось, вона радісно вигукнула:

"О, то ви – до нас! Мене звати Марія Петрівна. Я працюю костюмером клубу. А вам треба піднятися на наше небо".

І ось ми на "небі" – у танцювальній залі на нас одразу звернули увагу два-три десятки дівчат і хлопців у спортивних костюмах (пізніше ми зрозуміли, що то – така форма для репетиції). Хтось нас запитав, кого чи що ми шукаємо. Ми сказали, що нікого і ніщо, а ми тут з примусу. І все пояснили... У чистому підсумку було таке: "Ви нам підходите. Ми вас беремо. Нам такі високі хлопці вкрай необхідні. Не вмієте, то навчимо. Придбайте танцювальне трико та чешки і приходьте у вівторок на 19:00".
Ось так!

А у травні, здається, цього ж таки 1963 року "Черемош" виступив з першим концертом.

Перед літніми канікулами ми дізнались, що 20 серпня 1963 року весь склад ансамблю виїжджатиме до табору "Карпати" (Закарпатська область) з метою підготовки концертної програми.

Приїхали. Почали серйозно працювати. Дві репетиції на день. З танцюристами працювала балерина з театру опери та балету (так, мені пригадується). В обідню пору ми бігали на річку Латориця покупатися і поласувати сливами-угорками понад шосейною дорогою, що петляла паралельно до Латориці. У таборі були відпочивальники зі Сходу України і деяких областей рф, які не переставали дивуватися, чому ми вдень і вночі співаємо; такого вони ще не бачили і не чули.

2 вересня 1963 року зранку пішла по табору інформація, що зі Львова прийшла телефонограма з вимогою всьому складу "Черемошу" повернутись до Львова і приступити до навчання. Ми, звичайно, були шоковані і весь день провели на Латориці на її камінні. Співали так, що серце рвалось і щеміло, і сльози на очі наверталися. Цей день я пам'ятаю й досі. А 6 вересня цього ж року я вже був у військкоматі міста Львова, проходив лікарську комісію, а десь у 20-х числах вересня їхав на службу у лави тодішньої радянської армії. Почалася тривала перерва довжиною у три роки у таких несподіваних і дуже успішних "розпочатих любовних життєвих стосунках" із "Черемошем".

Варто згадати, що влітку 1963 року з посади ректора університету звільнили пана Лазаренка і призначили пана Максимовича (щоправда, тоді ще панів не було, а були виключно товариші, а наукових титулів я не знав). Про пана Максимовича я знав тільки те, що він був ректором Політехнічного інституту і чоловіком партійної функціонерки Марії Кіх. А про Пана Євгена Лазаренка чув багато від старшокурсників, які співали в "Черемоші", а до цього співали у навчальному університетському хорі і брали участь у ювілейному концерті, присвяченому 300-річчю університету імені Івана

Франка. Розповідали, що він завжди розмовляв українською мовою (навіть для Львова, як виявляється, тоді це було дивиною), що часто його бачили у сорочках-вишиванках, що дуже любив українські пісні і танці – і думав про створення власних великих колективів художньої самодіяльності в університеті. Чув також про те, що на цій підставі Євген Лазаренко мав проблеми з партійними органами Львова та області і навіть з Міністерством освіти й ЦК КПУ.

Отже, я тоді зрозумів, і мені видається, що всім є зрозумілим, що "Черемош" своїм народженням мав завдячувати саме ректору Євгенові Лазаренку, і що саме він може і має бути названий батьком "Черемошу".

На зустрічі черемошан з нагоди 60-річчя ансамблю 27 листопада 2023 року, на якій ми були разом з дружиною (Годованець Тамарою Юріівною, навчалась на французькій філології факультету іноземних мов і танцювала в "Черемоші" з 1969 року), ми побачили і почули з екрану в клубі університету, що хрещеним батьком "Черемошу" є Володимир Нероденко – художній керівник київської "Веснянки". Я, як і більшість черемошан, його поважаю і захоплююся ним. На додаток, після мого переїзду до Києва на роботу і постійне проживання у 1973 році ми з Володимиром Нероденком, як і з його дружиною солісткою "Веснянки" і з його донькою, яка була пізніше у керівництві "Веснянки", зустрічались неодноразово. Ми з черемошанами, які проживали і працювали у Києві (Людмила Марченко, Володимир Носенко, Лариса Сусак і, зрозуміло, моя дружина Тамара) часто бували на ювілейних концертах "Веснянки" і на концертах "Черемошу" у Київському університеті, але ніхто з нас і ніколи не чув про Володимира Нероденка як про хрещеного батька "Черемошу". Можливо, це й так, оскільки у кожної дитини з християнської родини є хрещений батько, проте насамперед є рідний батько, і починати висвітлення історії "дитини" необхідно, як на мене, все-таки з батька, тобто з ректора університету Пана Євгена Лазаренка.

А про "Веснянку" ми всі, і львів'яни, і кияни, говорили як про старшу сестричку, яка дуже допомогла народитись маленькому братикові "Черемошу".

Січень 2024 року

Повернення чи навернення до «Черемошу»

З 1 вересня 1966 року я після служби у радянській армії повернувся продовжувати навчання на другому курсі механіко-математичного факультету Університету. Повернувся невпевненим і дещо розгубленим: мені вже не дуже хотілося бути математиком, оскільки чітко «пробилися» деякі інші життєві пагони, зокрема, організаторсько-публічні (обирався секретарем комсомольської організації дивізіону, заступником секретаря комітету комсомолу військової частини, делегатом всеармійської наради комсомольського активу), а також журналістські (мав кілька публікацій в армійських газетах, у всеармійському журналі «Старшина-сержант», писав вірші). Зі своїми сумнівами був на прийомі у декана факультету журналістики. Він сказав, що треба поступати на перший курс, або продовжувати вчитися на мехматі і писати, друкуватись, а далі життя розсудить.

Перебуваючи у не зовсім визначеному стані, на репетиції танцювального не ходив. Вимушений був доскладати три іспити і три заліки за перший курс, оскільки моя спеціальність була переведена із шестирічного на п'ятирічне навчання, багато роботи лякало, всіляка невпевненість, багато чого за три роки служби в армії забулось – було не до танців...

Та якогось дня кінця вересня-початку жовтня зустрів у коридорі, який вів до студентського клубу керівника оркестру Зеновія Володимировича Булика. Він запитав про мої справи, чому не буваю на репетиціях, і я йому все виклав.

На це він сказав: "Володь, не ламай собі голову. Якщо ти поступив на мехмат, склавши всі три профільні дисципліни на "відмінно", якщо ти дві сесії першого курсу склав на "добре" і "відмінно" після закінчення сільської школи, то ти, хочеш того чи не хочеш, закінчиш свій мехмат. Але чи будеш ти працювати математиком, тобі ні сьогодні, ні завтра не скаже ніхто. А перебування в "Черемоші", його дух, його атмосфера, його радість і молодість, пов'язані з тим усім почуття і спогад залишається з тобою і в тобі на все життя. І далі: "Чекаю тебе на репетиціях".

Я навів ці слова майже дослівно. Вони ніби в'їлися в мої клітини. Мені стало легше якось миттєво. Він ніби по-батьківськи мене обняв і пішов до клубу. А я повернув на свій факультет.

Ці слова стали пророчими, а мудрий Зеновій Булик ніби бачив мій життєвий подальший шлях...

Я йому (хоча, на превеликий жаль, серед живих його вже немає сьогодні) безмежно вдячний за цю щирю пораду обов'язково повернутися до "Черемошу".

За передбаченням Зеновія Володимировича я розпрощався з математикою ще в листопаді 1970 року. Тоді я став працювати інструктором відділу студентської молоді Львівського обкому комсомолу, а з травня 1973 року – інструктором відділу студентської молоді ЦК комсомолу України. По переїзду до Києва в 1979 році я – старший інструктор Міністерства внутрішніх справ України, а з 1985 року – викладач вищих політичних курсів МВС СРСР. У 1990 році, здобувши раніше другу вищу (юридичну) освіту, захистив дисертацію і став кандидатом історичних наук (історія органів внутрішніх справ). Працював завідувачем кафедри педагогіки Української академії внутрішніх справ, професором кафедри конституційного права Міжрегіональної академії управління персоналом, науковим консультантом Конституційного суду України, радником голови Конституційного суду України, маю звання "Заслужений юрист України", є автором трьох

навчальних посібників "Конституційне право України" і понад сотні статей у наукових журналах і засобах масової інформації. І де тут математика?..

У жовтні 1966 року я повернувся до "Черемошу" і танцював під керівництвом Олега Семеновича Голдрича до кінця 1970 року. Всі ці роки були, без будь-якого перебільшення, найкращими у моєму житті, а яскраві спогади і почуття від нашого спільного черемошанського буття нуртують в мені і сьогодні та додають життєвих сил.

Січень 2024 року.

Історія однієї фотографії з фотоальбому учасників "Черемошу" від 1970 року

У цьому альбомі (чи були ще інші альбоми учасників "Черемошу", мені невідомо) у лівому верхньому кутку першого листа є фотографія молодої солістки українського хору імені Г. Верьовки Ніни Матвієнко, яка через роки стала народною артисткою України, Героєм України, Голосом України, яка у 2023 році – ювілейному для "Черемошу" (60 років) пішла, на превеликий жаль, у засвіти.

Ще в ті далекі на сьогодні роки черемошани часто запитували один одного про те, чому в альбомі є фотографія Ніни Матвієнко, а не, для прикладу, ще й фотографія керівника хору Анатолія Авдієвського.

Ідея помістити до альбому фотографію саме Ніни Матвієнко виникла серед танцюристів і ними ж вона в основному реалізовувалася – і ось чому та як саме.

Восени 1966 року до Львова прибув з концертами знаменитий столичний хор. Тоді вже, здається, з хором "Черемошу" працював Богдан Богданович Антків. Так чи не так, але в один із днів Анатолій Авдієвський з кількома учасниками хору, в їх числі і Ніна Матвієнко, завітали до клубу університету і зустрілися з хором "Черемошу", послушали спів студентів, поговорили...

Після цікавої і теплої зустрічі кілька наших хористів пішли прогулятися з Ніною і її подругами вулицями вечірнього Львова. До них приєдналися і кілька танцюристів (серед них і я), прихильників (дуже палких) Ніни Матвієнко. Гуляли, розмовляли, жартували. Всі були задоволені зустріччю.

Через місяць-другий, а може і через більший проміжок часу, ми почули у виконанні Ніни Матвієнко пісню "Ой мала я, мала". Ця пісня нас захопила – і багато хто з нас її наспівував. Уявляєте, як можна імітувати високий голос малої на зріст співачки. Так видається, що найкраще це вдавалося мені – високому на зріст та не дуже співакові. І вдавалося не постійно, а тільки за умови, що я вдало втрапляю в ноту "мі" (мої колеги досі пам'ятають моє: до-ре-мі-мі-мі). Подаю куплет цієї пісні:

Висока лісочка,
Мала я дівочка..
Не можу дістати..
Горішок з вершечка.
Хто його дістане,
Той мене достане.
Хто його розкусить,
Мене взяти мусить.
Ой мала, я мала –
Усі називають!
Та за сім великих
мене не міняють!

І якщо у танцюристів виникали якісь негаразди на репетиціях (щось не зовсім виходило, були ледь помітні внутрішні проблеми) або ж навпаки – панувало неабияке поживлення (після дня народження – відзначення когось із дівчат чи хлопців, вдало проведеної репетиції, завершення підготовки нового танцю) – Олег Семенович Голдрич, тоді керівник танцювального складу ансамблю, гукав: "Годованець! До-ре-мі-мі-мі!"

І я був тут як тут... Починав співати цю пісню. Ситуація кардинально поліпшувалась, а настрої ще більше покращувалися (коротке пояснення: у моєму прізвищі наголос на другому складі – ГодОванець. Але для Олега Семеновича чомусь було зручніше говорити – ГодовАнець. Разом з ним мене так гукали й деякі інші черемосани)

Зимові канікули 1966/1967 навчального року ми проводили в Києві – мали концерт в актовому залі Університету ім. Тараса Шевченка (приймала нас "Веснянка") і ще в кількох залах міста та області.

Концерт в університеті починався, на жаль, з великими проблемами... Ми вже були на сцені, глядачі були в залі, і ось-ось ... та раптом пропало світло саме і тільки в актовому залі. Що тільки господарі не робили, але світло не появилось. Був тоді переконаний, а зараз тим більше, що це було зроблено зумисно під керівництвом відповідних органів, якщо проаналізувати той час з погляду часу сьогоднішнього. Важко передати наш настрої і настрої глядачів.

Через десяток-другий хвилин принесли лампи, свічки, а глядачі, що залишилися у залі, піднялися до нас на сцену... і почався «концерт». Співали довго. Були пісні репертуарні, а ще більше позаконцертні. Глядачі співали разом з нами. Другого дня зал був переповнений. Світло було. Успіх наш був, як мовиться сьогодні, зашкальний!

Після концерту нас усіх запросили на вечерю у їдальню жовтого* корпусу університету (неподалік від червоного корпусу, у якому відбувся концерт): велике приміщення, столи стояли, як на весіллі, у два ряди (як-не-як черемосан було, мабуть, понад сотню, та й від "Веснянки" було людей чимало).

На столах – салати, твердий сир, хліб, два-три види ковбаси, ще якісь закуски і ... маленькі келішки (може 100, а може менше грамів), а пізніше поставили пляшки. При цьому пояснювали: оскільки пізно, довго чекали, на вулиці морозно, їсти хочеться, то – для "сугреву".

Та вечеря чомусь не починалася, ніби на когось чекали. Вже й келішки наповнили і їсти хотілося...

Раптом шум, оплески господарів і тих черемошан, що біля них сиділи. Не всі зрозуміли одразу, що сталося ... І тут оголошення: "До нас прийшли в гості Ніна Матвієнко, Марічка Миколайчук і Валентина Ковальська із хору ім. Григорія Верьовки!" А далі – тривалі оплески і вигуки "Ой мала я, мала"!

Ніна дещо вичекала і мовила тихо: "Дорогі мої, любі мої черемошани, з радістю, але горло болить, голос пропав. Вибачте, будь ласка. Та я і ми радо прийшли до вас ...".

Маленьке розчарування ... і враз кілька голосів одночасно, а далі, мабуть, всі присутні черемошани стали скандувати: "Годо-годо, Годованець ! Годо-годо-Годованець".

Я здивовано і збентежено озирався, шукав поглядом хоч якогось захисту, підтримки, заперечення ... Та годі – навкруги веселі, радісні очі, відкриті широкі посмішки і ніби жваве заохочення – мовляв, давай, докажи їм ... А в моїй голові, у всьому мені бунтував спротив, думки миготіли, перескакували одна через одну: як? з моїм голосом? Перед Ніною Матвієнко? Що подумає? Що скаже? Це ж насмішка над нею! (сьогодні сказали би: це ж булінг!).

*Примітка: Цього тоді я не знав. Але проживши десятки років у Києві і захистивши кандидатську дисертацію саме у жовтому (гуманітарному) корпусі Університету, це точно стверджую.

Все, кінець! Не треба було мені повертатися до "Черемошу" !..

І тут, раптом, погляд впав на келишок, що був уже наповнений, – різко взяв його, хильнув і, певно, навіть без передиху взяв ноту "мі". Заспівав! Судячи з "бурхливих"оплесків – усе вдалося!

Підбігла Ніна, обняла мене за плечі, поцілувала і голосно, як тільки дозволяло її хворе горло, сказала, що багато хто з жінок пробували заспівати цю пісню, але їм не дуже це вдавалося. Але щоб ця пісня зазвучала чоловічим голосом?! І так вдало?! І проголосила тост за "малого" і за "Черемош". Розумів, що така оцінка була перебільшенням.

Ідея фотоальбому черемошан виникла тому, що для більшості з нас 1969/1970 навчальний рік був останнім в Університеті.

Ініціативна група домовилася із фотографією і фотографом про виготовлення фотоальбому. Олег Голдрич запропонував помістити в ньому фотографію відомого на весь світ танцюриста Махмуда Есамбаєва, яку йому особисто подарував сам танцюрист - "Бог". А хтось при цьому запропонував помістити фотографію Ніни Матвієнко – соловейка України. Кілька голосів водночас запропонували дати доручення ГодОванцю забезпечити таку фотографію. Так і зробили.

Я написав до Ніни листа, у якому наголосив, як ми, всі черемошани, її любимо, як слідкуємо за її пісенною творчістю і таке інше та попросив надіслати на мою гуртожитську адресу її фото для альбому "Черемошу". Яюсь дуже скоро я одержав від Ніни лист із двома фотографіями. На одній з них на звороті було написано: "Дорогим людям з "Черемошу". Завжди згадую. Н. Матвієнко, м. Київ, Хор Верьовки". На другій – "Малому від великої", тобто вона була адресована мені особисто. На знімку – усміхнена Ніна у весняному світлому плащі на фоні розпуклого цвіту верби і напис: "Ми одні на світі з весною...".

У 1973 році я переїхав на роботу до Києва, а в 1974 році до столиці приїхала моя дружина Тамара, закінчивши Університет. Ми неодноразово зустрічалися з Ніною Матвієнко на щорічних загальноміських київських

заходах (День Києва, День незалежності України, Різдвяні коляди чоловічої хорової капели ім. Ревуцького під керівництвом Богдана Антківа). За можливості, перекидались кількома словами. І щоразу вона запитувала про справи "Черемошу", бажала йому великих творчих успіхів.

Січень 2024 року.

Окремі фрагменти "закулісного" життя "Черемошу" і черемошан (кінець 60-х – 1975 роки)

ФРАГМЕНТ ПЕРШИЙ:

"Злочин і кара"

У період від 1966 року до закінчення нами, черемошанами (більшістю), Університету у 1970 році ми часто виступали з концертами у Львові та області. Зокрема, щороку були концерти на телебаченні, у підшефному Турківському районі, брали участь в обласних та республіканських оглядах художньої самодіяльності.

І щороку ми (особливо, зрозуміло, танцювальна група) мали певні проблеми з переодяганням у місцях проведення концертів, оскільки одномоментно мали змінити костюми 100-120 "артистів". Десь були умови кращі, десь гірші, а десь практично ніякі ...

Ми приїхали з концертом до Турківського району. Для переодягання виділили одну велику кімнату. Ввійшли і ... – голці ніде впасти. Учасникам хору і оркестру простіше: або зняти тільки верхній одяг, або поміняти сорочку чи блузку один раз. А танцюристам треба переодягатися не один раз, а 5-6 разів. Тому ми пішли в кінець цієї кімнати, щоб хоч з одного боку з чотирьох був якийсь захист, і переодягалися, відчуваючи ліктем один одного.

Я якось дуже швидко переодягнувся і вже був готовим залишити на певний час цей базар. А тут моя партнерка по одному з танців (назвемо її Вікторією, щоб, Боже борони, не було образ і сліз), попросила їй допомогти, а саме – взяти пальто і тримати його двома руками, щоб закрити її від щільного оточення і поглядів, допоки вона, присівши навпочіпки, не переодягнеться. Я так і зробив. Та вона так довго там шпорталася, що мені вже надокучило тримати це пальто. І це не так просто – хто не вірить, то спробуйте, але треба, то треба – і я схилив голову над пальто і над Вікою, що сидить, задумався ні про що...

І тут мене ніби "розбудив" крик Люди Марченко: "Віко! ГодОванець дивиться!". Вікторія з переляку закричала. Знявся лемент дівчат. Я кинув пальто, і всі, хто міг, а таких було достатньо багато, побачив Вікторію, що сиділа, мов квочка, навіть ще без сорочки, оскільки не встигла її одягнути. Почався шалений сміх, крик, підтрунювання... Хлопці мене запитували, що цікавого побачив і т.д. і т.п.

Та треба було поспішати, оскільки незабаром мав розпочинатися концерт. З нашим нАстроєм і настрОєм він удався на славу, і у нас не було сил мусолити доконцертні події.

А вже у Львові на першій же репетиції після концерту у Турківському районі я зробив у нашому танцювальному залі (напівсерйозно, напівжартома) "розбір польотів" (було і серйозно, і весело).

Почав із звернення до Люди Марченко, мовляв, навіщо ти зчинила той лемент на рівному місці, в чому полягала моя провина і який, з твого високоморального погляду, злочин я вчинив? І яким чином ти врятувала Вікторію від "підглядання" ГодОванця? Хіба тільки тим, що фактично "відкрила" її огляду сотнею присутніх в кімнаті людей і спровокувала шум і гам? І чи не хотіла ти, тим самим "допекти" чимось своїй подрузі Вікторії?

Люда відповіла ображено і сердито, що не могла дивитись на таку "наругу" над колегою, що це "підло" з мого боку. Тут всі присутні на "розборі польотів" заговорили одночасно і збуджено – сміх, жарти і таке інше, але, очевидно, що більшість була на моєму боці.

Я голосно, як тільки міг, зупинив той балаган і підсумував наслідки суперечки, сказавши, приблизно таке: "Я глибоко вибачаюсь перед Вікторією і всім танцювальним товариством і готовий прийняти ваш осуд і кару. Але перед їх прийняттям прошу порівняти "тяжкість" скоєного мною "злочину" і того, що скоїла Люда. По-перше, якби навіть допустити, що я щось побачив "заборонене", то тільки я один! А тут це "заборонене" побачили усі !!! То чий "злочин" важчий? По-друге, а що я міг побачити, дивлячись з висоти моїх 180 см росту, за щільності 5-6 осіб на один метр квадратний, окрім маківки

голови Вікторії. Може проведемо експеримент з Людою?" При цьому хлопці активно загукали: ПРОВЕДЕМО! ПРОВЕДЕМО! А я сказав: "Обирайте кару для мене, обирайте кару для Люди і розбігаємось!"

Товариство нас таки "покарало". Присудили нам трьом обійнятися та поцілуватися, що ми одразу й зробили. А для мене ще присудили принести дві пляшки шампанського, а для дівчат – торт. І цей присуд був успішно виконано на наступній репетиції.

Ось такі були наші злочини і таке було покарання.

І оскільки все, що трапилось до концерту у Турківському районі було цікавим, неординарним і оригінальним у нашому дружньому черемошанському середовищі, то я, згадавши про це одного разу, а потім іще багато разів, вирішив його описати. Зрозуміло, дещо формалізуючи.

Січень 2024 року.

ФРАГМЕНТ ДРУГИЙ:

Весілля не в Малинівці, а в Княгиничах

Весілля в "Черемоші" у ті роки були явищем нерідким. Часто на них молодятами були двоє черемошан. Спогади про таке весілля мені зринули в одну із ночей, коли "не спалося, а ніч – як море" (якщо хто не читав цього вірша Т.Г. Шевченка, то раджу прочитати – він значною мірою є актуальним і сьогодні).

Отже, у 1971 році одружувалися Надя Мартин (танцювальна група) і Богдан Василик (учасник чоловічого квартету хорової групи): Надя з економічного факультету, Богдан – із мехмату. Пара напрочуд гарна! Саме про таких, як на мене, кажуть, що вони створені одне для одного.

Молодята реєструвалися у Львівському палаці одружень (тоді він знаходився за парком ім. Івана Франка нагорі). Були присутні багато черемошан і їхніх однокурсників. Надя – львів'янка, а Богдан – родом із села

Княгиничі Рогатинського району Івано-Франківської області. Саме у цьому селі й мало відбутися весілля.

Отже, після урочистої церемонії молоді з дружками сіли до легкової машини, а гості-черемшани – до автобуса (40-50 осіб, а може й більше) і поїхали. Дорога очікувалася довгенькою, а виявилась ще довшою, оскільки поламалася машина з молодими. Всі зупинилися і чекали сигналу їхати далі. Проте не виходило. І тут прийняли рішення: гості їдуть до місця призначення, а молоді нас наздоженуть...

Не наздогнали. У селі ми все пояснили, але відчували, що батьки переживають. Вже й гості місцеві сходяться, а молодят нема й нема. Тут хтось з родини запропонував всім гостям зі Львова заходити до хати і трошки перекусити. Було дуже доречно, оскільки всі вже зголодніли.

Зайшли до хати. Перекусили. Вийшли на подвір'я – а молодят ще немає! Вже й танцювати і співати захотілося. І тут стали гукати мене, і один поперед одного кілька танцюристів стали оповідати про сценарій зустрічі молодих. Кому це спало на думку, я не запитував, але мене "висунули" на роль нареченої, а Галину Копцюх – на роль нареченого (мій ріст – 180 см, а Галі – десь менше 160 см).

І тут завертілося: для мене знайшли стару довгу темну спідницю, галоші з чоловічих валянків і зняли з якогось вікна тюль, а також хтось приніс малу подушку на живіт. Вельон прибрали кропивою, будяками і якимось колючими квіточками (уже під час "вбирання" всі присутні вмирили зі сміху). Для Галі знайшли штани-галіфе, кашкет, піджак великого чоловічого розміру і великі чоловічі черевики на шнурках. Ще для неї дали великий качан кукурудзи, а також букет з кропиви і будяків.

Нас не випускали з хати до приїзду молодих. "Текст" привітання молодят ми повинні були імпровізувати по ходу зустрічі.

І ось нарешті заграла музика, молоді приїхали, і ми з Галею вийшли їм назустріч. Що робилося у дворі і поза ним, важко передати – море людей і

майже всі витирали сльози від сміху. Що ми говорили Наді і Богдану при привітанні я не пригадую, але пам'ятаю, що очі в Наді потекли від сміху.

А далі ми робили те, що робиться на будь-якому українському весіллі: пригощалися, жартували, проголошували тости, співали, танцювали. Співали пісні весільні і черемошанські концертні, танцювали вальси, польки, краков'яки і черемошанські концертні танці. А село дивилося і дивувалося тому, що бачило...

А за тижнів 3-4 на ім'я ректора Львівського державного університету ім. Івана Франка прийшов лист від Княгиничанської сільської ради і жителів села Княгиничі з подякою за таке чудове виховання української молоді.

Січень 2024 року.

ФРАГМЕНТ ТРЕТІЙ:

Як я співав у мерії Нью-Йорка

Над описом цього фрагменту я думав давно і вдень, і вночі протягом декількох тижнів. А найбільше думав, треба чи не треба про це писати. Поділився сумнівами зі своєю онукою, Марією – студенткою 4-го курсу Київського університету ім. Т. Шевченка. Вона уважно мене вислухала і запитала:

- Дідусю! А до чого тут твій спів у мерії Нью-Йорка до Вашого "Черемошу"? Я так розумію, що це – спогади про "Черемош" твого часу, а не про Нью-Йорк.

На що я відповів, що мій спів у Нью-Йорку був би неможливий без перебування у "Черемоші". І вирішив про це написати.

1975-й рік. У кінці січня (на початку щорічних студентських зимових канікул) я – вже не студент, але працюю в Києві в організації, яка займається роботою зі студентською молоддю – їду у складі туристичної групи, сформованої у Москві всесоюзною організацією «Супутник», до Сполучених

Штатів Америки. У групі (біля 40 осіб) – студенти та організатори руху студентських будівельних загонів (був такий рух у 60-х – 80-х роках – студенти протягом трьох канікулярних місяців працювали в різних місцях однієї шостої частини світу на будівництві промислових та сільськогосподарських об'єктів, тощо). У складі групи – представники з Москви, України і кількох областей центральної Росії.

Ситуація була, як на мене, не дуже сприятлива для цієї туристичної поїздки: відносини між СРСР і США продовжували бути напруженими, холодна війна, що розпочалася між цими двома світовими велетнями ще у 1947 році, тривала, у 1974 році у США відбулася зміна президентів (здається, пішов чи його пішли Ніксон, а прийшов Форд). США з кожним роком все більше "загнивали", а в срсось-ось (у 1980 році) мала бути завершена побудова найпередовішого у світі комуністичного суспільства...

Група вилетіла із Москви на Лондон, а далі з Лондона до Нью-Йорка, через океан. По вильоту з аеропорту Хітроу хлопці (чи чоловіки) майже одразу й поснули. А я не спав – все переживав, що летимо так високо і все над океаном. І почав для заспокоєння наспівувати українські журливі пісні (думав, що ніхто мене не чує).

За якийсь час з крісла переді мною піднявся молодий чоловік з нашої групи і, підійшовши до мене, запитав: "Можна, я возле вас прісяду? Мене не спітсья, волнуюсь, а ви пайоте. Давайте вместе петь". Я навіть зрадів, погодився. Ми познайомились, перейшли на "ти". Він був з м. Іваново. Закінчив якийсь інститут і займався власне організацією студентських будівельних загонів.

Ми почали тихо співати – звичайно, виключно російські пісні і одразу, як мій сусід висловився, "спелісь". І я тенор, і він тенор, але я дещо вищий, а він дещо нижчий. А голоси настільки доповнювали один одного, що ми здивовані були і співали протягом всього польоту – 4-5 годин. Найкраще вдавалися пісні "Берьози-берьози", "Русское поле"...

Прилетіли до Нью-Йорка. Нас зустріли, поселили, і почалася програма перебування. Вона була насичена, розмаїта, цікава і, як на мене, найкраща з усіх інших програм мого перебування за кордоном (а був не в одній країні). Не кажучи про найвідоміші символи США, ми відвідали Організацію Об'єднаних Націй (у тому числі й зал її засідань), Білий дім, Конгрес США і були присутніми на його засіданні, Пентагон, кілька відомих університетів (були на семінарських заняттях, спілкувалися з викладачами і студентами як під час занять, так і на вечорах відпочинку), відвідували відомі музеї і кінотеатр, грали в баскетбол і волейбол...

Після Нью-Йорка і Вашингтона ми відвідали Бостон. Напередодні повернення до Москви ми прилетіли з Бостона до Нью-Йорка. Поселились до готелю і мали за програмою перебування прийом у мерії Нью-Йорка. Керівництво тургрупи попередило нас, щоб ми одягнули все краще, що ми маємо.

Прибули вчасно. Нас зустріли при вході до мерії (зрозуміло, що не мер і не його заступники, а очевидно на рівні якогось департаменту). Ошатна зала, спеціальна для таких прийомів. Були господарі і ще якісь люди (осіб 20-30). На столиках – легка вечеря, а напої замовляєш (які бажаєш) самостійно. Сиділи, вечеряли, розмовляли, ділилися враженнями.

І тут оголошують, що для нас співатиме чоловічий ансамбль (8 осіб). Назви я не запам'ятав. Але чоловіки як на підбір – високі, акуратні, в чорних костюмах, з метеликами...

Співали без будь-якого супроводу. Спів був вражаючим. Те, що я бачив про Америку у наших кінотеатрах і на нашому телебаченні, з побаченим і почутим тоді, не збігалось.

У якийсь момент я так заслухався, що не почув, як до мене підійшов керівник нашої групи і щось говорить. Виявляється, він просив і наполягав на тому, щоб я і член групи з Іваново щось заспівали. Мовляв, просять серйозно господарі заходу і артисти ансамблю. Перше, що він почув від нас, це те, що ми не будемо співати в жодному разі, що це смішно і дико. Ми не можемо, не

вміємо і не будемо співати. У відповідь почули аргументи про "ответственность перед родіной", що ми "должны спеть во імя нашей родіни" і таке інше і ніби виправдовувався перед нами:

- Надо ребята, надо! Ми не подумалі, что такое может быть. Ми не готови к етому. Виручайте!

І ми погодилися. І заспівали "Поле, руское поле". Я співав, як у тумані. Себе, свого голосу не чув... Прийшов до тями, коли пролунали оплески, і нас просили ще заспівати якусь пісню. Ми, звичайно, відмовлялися, оскільки сил не було. Нас оточили учасники ансамблю, запитували: як довго, скільки років разом ми співаємо. Де, в якому колективі (хорі, ансамблі) ми співаємо. Запрошували нас наступного дня провести спільну репетицію і запис пісень у них на студії.

Що могли ми сказати у відповідь? Те, що написано вище. А також те, що колега з Іваново співав в інститутському хорі, а я танцював у студентському ансамблі пісні і танцю "Черемош" Львівського університету, співав після репетицій танцювальної групи.

Чи справді ми заспівали так добре, чи це від традиційної гостинності американців, чи може це так добре вдалося від нашої "ответственности перед родіной"? Сам для себе відповіді дати не можу. Та однозначно – це завдяки "Черемошу", перебуванню і вихованню в ньому впродовж років.

І нехай "Черемош" буде вічно!

Володимир Годованець
Лютий 2024 р.